

Ispadanje glasova kao pravopisni problem

Ivaniš, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Prijediplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti i engleskog jezika i
književnosti

Katarina Ivaniš

Ispadanje glasova kao pravopisni problem

Završni rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Maja Glušac

Osijek, 2024.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Prijediplomski studij hrvatskoga jezika i književnosti i engleskog jezika i
književnosti

Katarina Ivaniš

Ispadanje glasova kao pravopisni problem

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, grana filologija, polje kroatistika

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Maja Glušac

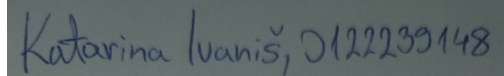
Osijek, 2024.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku 11. rujna 2024.

Katarina Ivaniš, 22233148

Ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Glasovi u hrvatskome jeziku.....	2
2.1. Kada dolazi do gubljenja suglasnika?	3
2.2. Glasovne promjene koje uzrokuju gubljenje suglasnika	3
2.3. Kada se suglasnici <i>d</i> i <i>t</i> gube?.....	4
2.3.1. Ispadanje suglasnika na granici dviju osnova	4
2.3.2. Ispadanje suglasnika na granici prefiksa i osnove	4
2.3.3. Ispadanje suglasnika na granici sufiksa i osnove	5
2.3.4. Ispadanje suglasnika zbog jednačenja.....	5
2.3.5. Kada zatvornici <i>d</i> i <i>t</i> ostaju u pismu?	7
2.4. Gubljenje ostalih glasova.....	9
2.5. Kada ne dolazi do gubljenja suglasnika?.....	11
2.6. Ispadanje samoglasnika	12
3. Neujednačenosti u literaturi	14
4. Ispadanje glasova kao pravopisni problem	16
4.1. Rezultati istraživanja.....	16
5. Zaključak.....	25
6. Popis literature	26

Sažetak

Cilj je ovoga rada pravopisni problem ispadanja glasova u hrvatskom jeziku, fenomen koji ima značajnu ulogu u hrvatskoj pravopisnoj normi. Gubljenje glasova javlja se ponajprije u složenim riječima, kao i pod utjecajem različitih glasovnih promjena poput jednačenja po zvučnosti i mjestu tvorbe. Primjeri uključuju oblike poput *bezvučan* (od *bez zvučan*) i *odahnuti* (od *oddahnuti*). Posebna pažnja posvećena je suglasnicima *d* i *t* koji ispadaju u određenim situacijama, primjerice ispred suglasnika *c* i *č* (npr. *oca* umjesto *otca*), ali ostaju u pismu u tvorenicama koje bi se previše udaljile od osnovne riječi (npr. *brodski* i *gradski*). Rad također razmatra slučajeve kada ne dolazi do gubljenja glasova radi očuvanja značenjske razlike, kao i neujednačenosti u literaturi koje dovode do razlika u normativnim preporukama. Istraživački dio rada temelji se na anketi provedenoj među 76 ispitanika, koji su odgovorili na pitanja vezana uz pravilnu upotrebu određenih oblika riječi u hrvatskom jeziku. Rezultati ankete pružaju uvid u razumijevanje i primjenu pravopisnih pravila među ispitanicima.

Ključne riječi: ispadanje glasova, gramatika, pravopis

1. Uvod

Tema je ovog završnog rada ispadanje glasova kao pravopisni problem. Pravopis hrvatskoga jezika temelji se na složenim pravilima koja proizlaze iz dugotrajnog povijesnog razvoja i jezičnih mijena. Jedna od ključnih pravopisnih pojava koja predstavlja izazove u pisanju i govoru jest gubljenje glasova, suglasnika i samoglasnika, u određenim fonološkim i morfološkim okolnostima. Ta pojava ima značajnu ulogu u oblikovanju riječi, a pravopisna pravila koja reguliraju gubljenje glasova često nisu intuitivna, što dovodi do brojnih pravopisnih dvojbi. U ovom završnom radu detaljno su analizirani slučajevi gubljenja glasova u hrvatskom jeziku, s posebnim naglaskom na suglasnike *d* i *t* te glasovne promjene koje dovode do njihova izostanka. Proučeno je i kako pravopisna pravila oblikuju pisanje i izgovor te na koji način različiti autori pristupaju toj problematici u svojim djelima.

Pravopisi istraženi u ovom radu uključuju: *Hrvatski pravopis* (Babić, Finka, Moguš, 1994.), *Hrvatski školski pravopis* (Babić, Ham, Moguš, 2005.), *Hrvatski pravopis* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008.), *Pravopisni priručnik* (Jojić, 2004.) te *Hrvatski pravopis* (Jozić i dr., 2013.). Uz pravopise su u analizi istražene i gramatike: *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.), *Hrvatska gramatika* (Barić i dr., 2005.), *Školska gramatika hrvatskoga jezika* (Ham, 2017.), *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Silić, Pranjković, 2005.) te *Gramatika hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.). Također, istraženo je i kako gubljenje glasova utječe na razumijevanje i pravilnu primjenu jezika, koristeći rezultate ankete provedene među ispitanicima.

Cilj je rada pružiti sveobuhvatan pregled teorijskih opisa gubljenja glasova u hrvatskom jeziku, identificirati izazove s kojima se korisnici jezika susreću te ponuditi smjernice za pravilno pisanje u skladu s normama. Time se želi doprinijeti boljem razumijevanju i dosljednijoj primjeni pravopisnih pravila, što je ključno za očuvanje jezične norme i olakšavanje komunikacije u standardnom hrvatskom jeziku.

2. Glasovi u hrvatskome jeziku

Glas je najmanja govorna jedinica, bez vlastitog značenja, ali s razlikovnom ulogom u jeziku. Kao artikulacijska i akustička jedinica, glas se može izdvojiti iz izgovorene riječi, pri čemu je artikulacijski određen mjestom, a akustički načinom tvorbe. Znanost koja se bavi proučavanjem glasova zove se fonetika.

Glasovi u hrvatskom jeziku mogu se podijeliti na otvornike i zatvornike, pri čemu svaka grupa ima specifične fonetske karakteristike ovisno o načinu tvorbe i ulozi u govoru.

Otvornici su glasovi koji nastaju slobodnim prolaskom zračne struje kroz govorne organe. To znači da, prilikom njihova izgovora nema prepreka zračnoj struji – govorni organi ostaju otvoreni. Svi samoglasnici (*a, e, i, o, u*) su otvornici, kao i dvoglasnik *ije*, koji se smatra složenim glasom.

Zatvornici su glasovi koji nastaju kada zračna struja prolazi kroz govorne organe koji su djelomično ili potpuno zatvoreni, stvarajući prepreku ili zapreku toj struji. Ovisno o stupnju zatvorenosti i vrsti zapreke razlikujemo više vrsta zatvornika. Zatvornici su svi glasovi koji nisu otvornici, uključujući suglasnike *b, c, č, ć, d, dž, đ, f, g, h, j, k, l, lj, m, n, nj, p, r, s, š, t, v, z, ž*.

Zatvornici se razlikuju prema tvorbenom načinu, odnosno vrsti prepreke koju govorni organi stvaraju zračnoj struji tijekom izgovora. Prema tome se dijele na:

- a) zvonačnike (sonante) – glasovi koji tvore manju zapreku zračnoj struji i pri tome zračni valovi prolaze kroz govorne organe bez trenja: *l, j, lj, m, n, nj, v, r*
- b) šumnike (konsonante) – glasovi kod kojih se zračna struja probija kroz različite vrste prepreka, stvarajući šumove: *b, c, č, ć, d, dž, đ, f, g, h, k, p, s, š, t, z, ž*.

Šumnici se dijele na:

- a) zapornike (eksplozive) – glasovi koji nastaju stvaranjem potpune prepreke zračnoj struji, koja se potom naglo oslobađa: *b, d, g, p, t, k*
- b) tjesnačnike (frikative) – glasovi koji nastaju prolaskom zračne struje kroz usku šupljinu, stvarajući trenje: *z, ž, s, š, f, h*
- c) slivenike (afrikate) – glasovi koji predstavljaju kombinaciju zapornika i tjesnačnika: *dž, đ, č, ć, c*.

U hrvatskom jeziku dolazi do ispadanja određenih glasova (suglasnika i samoglasnika), ovisno o fonološkim i morfološkim uvjetima, što je osobito izraženo kod suglasnika *d* i *t*. Ti glasovi, zajedno s drugim suglasnicima, često se gube u određenim tvorbenim oblicima riječi, što može izazvati nedoumice prilikom pisanja. U nastavku rada posebna će se pozornost posvetiti upravo tim glasovima, s naglaskom na usporedbu pravopisnih i gramatičkih normi. Rad će analizirati gubljenje glasova prema pravilima različitih pravopisa, uključujući *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.), *Hrvatski pravopis* (Babić, Finka, Moguš, 1994.), Matičin *Hrvatski pravopis* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008.), *Pravopisni priručnik* (Jojić, 2004.) te *Školski pravopis* (Babić, Ham, Moguš, 2005.). Također, rad će se osloniti na ključne gramatike, uključujući *Hrvatsku gramatiku* (Barić i dr., 2005.), *Gramatiku hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.), *Školsku gramatiku* (Ham, 2017.), *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.) te *Gramatiku hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Silić, Pranjković, 2005.) kako bismo istražili normativne razlike u pogledu ispadanja glasova i njihov utjecaj na jezičnu praksu.

2.1. Kada dolazi do gubljenja suglasnika?

Kada se u složenoj riječi nađu dva ista suglasnika, kako bi se olakšao izgovor, jedan se od njih gubi ili artikulira produljeno: *bez + zvučan = bezvučan*, *pred + dvor + je = predvorje*, *od + dahnuti = *oddahnuti = odahnuti*.

U *Gramatici hrvatskoga jezika* navodi se da „neki se zatvornici gube u određenim skupovima. Kad se nađu dva ista zatvornika jedan do drugoga, izgovara se i piše samo jedan: *preddvorje – predvorje*“ (Težak, Babić, 2009: 68).

2.2. Glasovne promjene koje uzrokuju gubljenje suglasnika

Gubljenje suglasnika u hrvatskom jeziku često uzrokuju druge glasovne promjene:

- 1) jednačenje po zvučnosti: *izsipati > issipati > isipati*, *razsuti > rassuti > rasuti*, *petdeset > peddeset > pedeset*, *deset > šestdeset > šezdeset*
- 2) jednačenje po mjestu tvorbe: *bežični > bežični > bežični*, *ražariti > ražariti > ražariti*.

2.3. Kada se suglasnici *d* i *t* gube?

U hrvatskom jeziku dolazi do ispadanja suglasnika *d* i *t* u određenim fonološkim i morfološkim uvjetima. To ispadanje može se promatrati kroz različite aspekte tvorbe riječi i pravopisnih pravila. U ovom dijelu rada istražiti će se situacije u kojima dolazi do ispadanja tih glasova, a analiza se temelji na njihovu opisu u različitim pravopisnim i gramatičkim izvorima.

2.3.1. Ispadanje suglasnika na granici dviju osnova

Prema *Hrvatskom pravopisu* Badurine, Markovića i Mićanovića (2008: 34) ispadanje suglasnika *d* i *t* može se primijetiti na granici dviju osnova. Na primjer:

pedeset (← *peddeset* ← *pet* + *deset*)

šezdeset (← *šezdeset* ← *šest* + *deset*)

2.3.2. Ispadanje suglasnika na granici prefiksa i osnove

Prema *Hrvatskom pravopisu* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008: 34), ispadanje suglasnika *d* i *t* može se primijetiti i na granici prefiksa i osnove. Na primjer:

bezakonje (*bez-* + *zakonje*)

bezub (*bez-* + *zub*)

bežični (← *bežični* ← *bez-* + *žični*)

beživotan (← *bežživotan* ← *bez-* + *životan*)

iseliti (← *iseliti* ← *iz-* + *seliti*)

isipiati (← *issipati* ← *iz-* + *sipati*)

isušiti (← *issušiti* ← *iz-* + *sušiti*)

išarati (← *iššarati* ← *iz-* + *šarati*)

iznojiti se (*iz-* + *znojiti se*)

iživjeti se (← *ižživjeti* ← *iz-* + *živjeti*)

odahnuti (*od-* + *dahnuti*)

otjerati (← *ottjerati* ← *od-* + *tjerati*)

predvorje (*pred-* + *dvorje*)

rasvijetliti (← *rassvijetliti* ← *raz-* + *svijetliti*)

raširiti (← *rašširiti* ← *raz-* + *širiti*)

ražalostiti (← *ražžalostiti* ← *raz-* + *žalostiti*)

ražariti (← *ražžariti* ← *raz-* + *žariti*)

2.3.3. Ispadanje suglasnika na granici sufiksa i osnove

Prema *Hrvatskom pravopisu* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008: 35) suglasnici *d* i *t* gube se ako se na granici korijena i sufiksa nađu u skupu *st/št/zd/žd* + suglasnik. Na primjer:

<i>boravišni</i> (<i>boravišt(e)</i> + <i>-ni</i>)	<i>časnik</i> (<i>čast</i> + <i>-nik</i>)
<i>dvanaesnik</i> (<i>dvanaest</i> + <i>nik</i>)	<i>godišnji</i> (<i>godišt(e)</i> + <i>-nji</i>)
<i>gozba</i> (<i>gost(iti)</i> + <i>ba</i>)	<i>kazališni</i> (<i>kazališt(e)</i> + <i>-ni</i>)
<i>korisnik</i> (<i>korist</i> + <i>-nik</i>)	<i>masni</i> (: <i>mast(a)n</i>)
<i>mjesni</i> (<i>mjest(o)</i> + <i>-ni</i>)	<i>naprska</i> (: <i>naprast(a)k</i>)
<i>nužnik</i> (<i>nužd(iti)</i> + <i>-nik</i>)	<i>nužni</i> (: <i>nužd(a)n</i>)
<i>obavijesni</i> (<i>obavijest</i> + <i>-ni</i>)	<i>očvrsnuti</i> (<i>o-</i> + <i>čvrst</i> + <i>-nu-ti</i>)
<i>podlisci</i> (: <i>podlist(a)k</i>)	<i>posni</i> (<i>post</i> + <i>-ni</i>)
<i>strasni</i> (: <i>strast(a)n</i>)	<i>svjetlosni</i> (<i>svjetlost</i> + <i>-ni</i>)
<i>tazbina</i> (<i>tast</i> + <i>-bina</i>)	<i>umjesni</i> (: <i>umjest(a)n</i>)
<i>usni</i> (<i>ust(a)</i> + <i>-ni</i>)	<i>vjesnik</i> (<i>vijest</i> + <i>-nik</i>)
<i>vješca</i> (: <i>vješt(a)c</i>)	<i>vješčev</i> (← <i>vješt(a)c</i> + <i>-ev</i>)
<i>vježba</i> (← <i>vješba</i> ← <i>vješt(iti)</i> + <i>-ba</i>)	<i>vlasnik</i> (<i>vlast</i> + <i>-nik</i>)
<i>vrsni</i> (: <i>vrst(a)n</i>)	<i>zaliska</i> (: <i>zalist(a)k</i>)
<i>zarasli</i> (: <i>zarast(a)o</i>)	

2.3.4. Ispadanje suglasnika zbog jednačenja

U *Hrvatskom Pravopisu* (Babić, Finka i Moguš, 1994: 63) navodi se da može doći do gubitka suglasnika kao rezultat jednačenja kad se u tvorenicama i složenicama jedni suglasnici nađu u neposrednom dodiru s drugima. U nekim slučajevima njihovo je ispadanje vidljivo u pisanju, dok se u skladu s pravopisnom tradicijom može ne bilježiti jednačenje.

Prema pravilima *Hrvatskog pravopisa* Babića, Finke i Moguša (1994: 63) zatvornici *d* i *t* ispadaju te se ne pišu u sljedećim slučajevima:

a) ispred suglasnika *c* i *č* u riječima

oca umjesto *otca*, *očev* umjesto *otčev* (prema *otac*)

suca umjesto *sudca*, *sučev* umjesto *sudčev* (prema *sudac*)¹

dlijece umjesto *dlijetce* (prema *dlijeto*)

čeljace umjesto *čeljadce* (prema *čeljade*)

siročē umjesto *sirotče* (prema *sirota*)

goveče umjesto *govedče* (prema *govedo*)

labučić umjesto *labudčić* (prema *labud*), običnije *labudić*

kabinečić umjesto *kabinetčić* (prema *kabinet*), običnije *kabinetić*

b) ispred prefiksa *-ština*:

hrvaština umjesto *hrvatština*

Buzeština umjesto *Buzetština*

gospoština umjesto *gospodština*

sloboština umjesto *slobodština*

c) u skupovima *st*, *št*, *zd*, *žd* ako iza njih slijedi koji zatvornik:

bolesna umjesto *bolestna*, ali *bolestan* (prema *bolest*)

časna umjesto *častna*, ali *častan* (prema *čast*)

korisna umjesto *koristna*, ali *koristan* (prema *korist*)

radosna umjesto *radostna*, ali *radostan* (prema *radost*)

---

¹ Postoji neujednačenost pravopisnih pravila u vezi s oblicima *suca/sudca* i *sučev/sudčev*.

slasna umjesto *slastna*, ali *slastan* (prema *slast*)

žalosna umjesto *žalostna*, ali *žalostan* (prema *žalost*)

izvrsna umjesto *izvrstna*, ali *izvrstan* (prema *vrsta*)

mjesni umjesto *mjestni* (prema *mjesto*)

godišnji umjesto *godištnji* (prema *godište*)

boravišni umjesto *boravištni* (prema *boravište*)

nužna umjesto *nuždna*, ali analogijom i *nužan* (prema *nužda*)

brazni pored *brazdni* i *dvobrazdni* (prema *brazda*)

Pravopisi i gramatike ne slažu se oko svih oblika imenica. Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) i *Školskoj gramatici* (Ham, 2017.) pravilno je koristiti oblik *sudca*, *sudci* i *sudčev*. S druge strane, prema gramatici *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.), *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994.), *Školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.) i *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.) preporučan je oblik *suca*, *suci* i *sučev*. No, u opisima nailazimo i na dvostrukosti u normativnim napomenama. Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) dopušteno je pisanje oba oblika imenica: „Oblike imenica *predak*, *sudac* i *svetac* dopušteno je pisati i *preci*, *suci*, *sveci*.“ (Jozić i dr., 2013: 121).

2.3.5. Kada zatvornici *d* i *t* ostaju u pismu?

U pismu se ne bilježi gubljenje glasova (zatvornika) *d* i *t* ispred *c*, *č* u oblicima imenica s nepostojanim *a* u završetku na *-dac*, *-dak*, *-tac*, *-tak*, *-tka*, ako je taj završetak ispred otvornika. Prema *Školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.) primjeri uključuju:

dc: *ledac* > *ledca*, *ledci*   *razgodak* > *razgodci*

mladac > *mladca*, *mladci*   *iscjedak* > *iscjedci*

jadac > *jadca*, *jadci*   *zadak* > *zadci*

tc: *mlatac* > *mlatca*, *mlatci*   *zadatak* > *zadatci*

<i>bratac > bratca, bratci</i>	<i>napitak > napitci</i>
<i>letak > letci</i>	<i>zagonetka > zagonetci</i>
<i>curetak > curetci</i>	<i>kutak > kutci</i>
<i>metak > metci</i>	<i>naputak > naputci</i>
<i>ostatak > ostatci</i>	<i>otpadak > otpadci</i>
<i>podatak > podatci</i>	<i>privitak > privitci</i>
<i>dč: mladac > mladčev</i>	
<i>tč: bratac > bratče</i>	<i>mlatac > mlatčev.</i>

U slučajevima gdje je potrebno razlikovati pridjev koji potječe od riječi *usta* i onaj koji dolazi od *usna*, može se uspostaviti razlika korištenjem oblika *ustni* (od *usta*) i *usni* (od *usna*). Međutim, gdje takva preciznost nije potrebna, pridjev *usni* koristi se za oba oblika (npr. usna šupljina). U tvorenica gdje bi se previše udaljile od osnovne riječi glasovi *d* i *t* ostaju u pismu, kao u primjerima: *mošt – moštni, brazda – brazdni, odmazda – odmazdni* (Jozić i dr., 2013: 16).

Pravila o pisanju oblika riječi o kojima autori pravopisa i gramatika imaju podijeljena mišljenja bit će detaljnije objašnjena u zasebnom poglavlju u nastavku rada.

Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013: 17) dativ i lokativ imenica ženskoga roda na *-tka* često imaju dva oblika, primjerice: *bitci i bitki, pripovijetci i pripovijetki*. U ovom pravopisu prednost se daje nesibilariziranim oblicima *bitki i pripovijetki*, dok su stariji oblici, poput *bitci i pripovijetci*, također dopušteni:

- a) *t* ili *d* u umanjenicama imenica na *-tka, -tak, -dak, -tac, -dac*: *imetčić, krletčica, motčica, pripovijetčica, trenutčić, uradčić*
- b) *t* ili *d* u posvojnim pridjevima imenica na *-tka, -tak, -dak, -tac, -dac*: *Babogredčev, mladčev, sudčev, svetčev*

Prema *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994: 64), da bi se sačuvao osnovni oblik (u skladu s pravopisnom tradicijom), *d* i *t* se pišu:

- a) u tvorenica na *-ski*: *brodski, gradski, ljudski, sudski, uredski, bratski, hrvatski, patriotski, svjetski*

na -stvo: *ljudstvo, sredstvo, sudstvo, vodstvo, bratstvo, hrvatstvo, kmetstvo, prokletstvo*

b) u složenicama na -što: *budšto, kadšto, pokadšto*

c) u nekih pridjeva od tuđica na -st kao *ametistni, aoristni, azbestni, damastni, kontekstni, protestni, tvistni* (prema *tvist*).

Prema *Školskoj gramatici* (Ham, 2017: 14), ako je *st* završetak tuđice od koje tvorimo pridjev, ostvaruje se u pismu skup *stn*: *aoristni, azbestni, balastni, damastni, protestni, tekstni*. Međutim, u domaćim riječima skup *stn* se ne bilježi. Umjesto toga, *t* ispada: **bolestni > bolesni, *čeljusni > čeljusni*.

Također, *Školska gramatika* (Ham, 2017: 14) navodi da, iako se ispadanje zatvornika ne bilježi u pisanju, izgovor se razlikuje od pismenog prikaza. Naime, ne izgovaramo zatvorničke skupove *dc, tc, dč, tč, stn*, već izgovaramo *aorisni, leci, suca* i *sučev, zagoneci*. Zatvorničke skupove kao što su *dc, tc, dč, tč* i *stn* bilježimo radi jasnoće jer je jasnije što znači *metci*, nego *meci* i *patci* nego *paci*.

Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013: 16), glas *d* zadržava se u pismu i u tvorenica koje bi se previše udaljile od osnovne riječi: *brazda* – *brazdni, odmazda* – *odmazdni*. Ovo pravilo pomaže očuvanju jasne povezanosti između osnovnih riječi i tvorenica.

2.4. Gubljenje ostalih glasova

U ovom dijelu razmatramo gubljenje ostalih suglasnika u hrvatskom jeziku. Konkretno, opis će obuhvatiti sljedeće:

1. gubljenje glasa *s* u glagolima s infinitivnim završetkom na *-sti*
2. gubljenje glasova u osnovi riječi, uključujući *-in* u množini imenica, *-ij-* i *-in-* u izvedenicama od zemljopisnih imenica te suglasnike u komparativu pridjeva
3. gubljenje suglasnika *s* u izvedenicama na *-ski* iza suglasnika *č* i *k*.

Prema gramatici *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007: 275) gubljenje glasa *s* u glagolima s infinitivnim završetkom na *-sti* uzrokovano je jezičnopovijesnim mijenama (u svim vremenima i načinima osim u futuru prvom):

bosti – bodem, bodi, bo, boli, boden

cvasti – cvatem, cvati, cvao, cvali

crpsti – crpem

dupsti – dubem

gnjesti – gnjetem

grepsti – grebem

jesti – jedem

krasti – kradem

mesti – metem

pasti – padnem

plesti – pletem

presti – predem

sjesti – sjednem

skupsti – skubem

sresti – sretnem

tepsti – tepem

uvesti – uvedem

zepsti – zebem.

Navedene su i iznimke (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007: 275):

- a) *gristi – grizem, musti – muzem, uljesti – uljezem, vesti – vezem, vrsti se – vrzem se*; u tim je primjerima infinitivno *s* posljedica jednačenja po zvučnosti (*grizti > gristi*)
- b) *nesti – nesen, pasti – pasem, tresti – tresem*
- c) *rasti – rastem, rasti, rastao, rasli*, s dosta brojnim tvorenica: *dorasti, izrasti, nadrasti, narasti, obrasti, odrasti, porasti, prerasti, prirasti, razrasti, srasti, urasti, zarasti*

Također, u knjizi *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007: 276) navodi se da se u osnovi riječi gubi:

- a) *-in* u množini imenica muškoga roda na *-(j)anin* (*-čanin, -ćanin, -đanin, -ljanin, -njanin*): *brđanin – brđani, državljanin – državljani, građanin – građani, mještanin – mještani, Splitsčanin – Splitsčani, Osječčanin – Osječčani*
- b) *-ij-* i *-in-* u izvedenicama od zemljopisnih imenica na *-ija-* i *-ina*: *Etiopija – Etiopljani, Etiopljanka, etiopski, Slavonija – Slavonac, Slavonka, slavonski, Slovenija – Slovenac, Slovenka, slovenski, Hercegovina – Hercegovac, Hercegovka, hercegovački, Dubrovnik – Dubrovkinja (uz Dubrovčanka), dubrovački.*
- c) pridjevni završetak *-ak, -ek, -ok* u komparativu: *kratak – kraći, sladak – slađi, nizak – niži, dalek – dalji, visok – viši.*

Prema *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994: 64), u izvedenicama na *-ski*, suglasnik *s* se gubi ako se nalazi iza suglasnika *č* i *k*. Stoga, pravilno se piše:

kopački (prema *kopač*)

orački (prema *orač*)

pjevački (prema *pjevač*)

plemički (prema *plemić*)

gospićki (prema *Gospić*).

2.5. Kada ne dolazi do gubljenja suglasnika?

Prema *Hrvatskom pravopisu* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008: 34), kako bi se očuvala značenjska jasnoća, suglasnici se ne izostavljaju u pisanju kod prefigiranih imenica s prefiksima *izvan-, nad-, naj-, nuz-, od-, pred-, pod-, unutar-* i *uz-*. To pravilo vrijedi i za superlative pridjeva koji počinju na *i (j)*, složene brojevne imenice te određene posuđenice:

bb subbiocenski

bp subpolarni, subpapilaran

dd oddeklamirati, poddijalekt, poddiobam poddlaka, poddinarski, preddiplomski

dt nadtrčati, nadtutor, odtok, odtugovati, odteretni (npr. odteretni kanal), podtajnik, podtekst, podtip, predturski

ddž oddžogirati

dđ nadđakon, podđakon

jj najjelo ('najbolje jelo'), najjači, najjadniji, najjeftiniji, jajjužniji

mm cirkummediteranski, krimmilje

nn izvannastavni

rr hiperrealističan, interregnum ('međuvlašće'), superrevizija, unutarrečenični

td postdiplomski, dvadesetdvogodišnjak

tt posttraumatski, dvadesettrećina (1/23)

zs uzsaditi se

zš nuzštitnjača („endokrina žlijezda s unutrašnje strane štitnjače“), uzšetati se

zz nuzzanimanje, nuzzarada, uzzidati se

U Matičinu *Hrvatskom pravopisu* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008: 34) navodi se i da se izgovorno gubljenje suglasnika u određenim riječima može očitovati ili u izgovoru oba suglasnika ili u produženu izgovoru jednoga od njih.

Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013: 17), kada se dva ista suglasnika nađu jedan do drugoga, u određenim tvorenicama oba se suglasnika bilježe, što vidimo u primjerima poput: *naddržavni, poddijalektni i preddušnični*.

2.6. Ispadanje samoglasnika

U hrvatskom jeziku, postoje pravila kako se postupa s dva ili tri ista samoglasnika kada se pojave u riječi. Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013: 17), ako se u riječi nađu dva ista samoglasnika, samoglasnik ne ispada:

Bilbao – Bilbaa

crnook – crnooka

kakao – kaka

kooperacija

koordinacija

NATO-ov

UNESCO-ov

UNEO-ov.

Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013: 17) navodi i da se nikada ne pišu tri ista samoglasnika zaredom. To je vidljivo u primjerima u kojima dativ i lokativ nisu *Joensuuu* nego *Joensuu*, te u instrumentalima *Waterloom* i *Yahoom*, koji se prema tom pravopisu pišu *Waterloom* i *Yahoom*, dok posvojni pridjev ne glasi *Yahooov*, nego *Yahoov*.

Prema Matičinom *Hrvatskom pravopisu* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008.) u određenim slučajevima dopušteno je pisanje tri uzastopna samoglasnika. Tako se muška vlastita imena i prezimena koja završavaju naglašenim samoglasnikom (*a, e, i, o, u*) sklanjaju kao Ivan – Ivana: „*Bruce Lee – Brucea Leea – Bruceom Leeem, John Woo – Johna Wooa – Johnom Woom*“ (2008: 210). S druge strane, muška imena i prezimena s nenaglašenim završnim samoglasnicima *e, i, u* sklanjaju se na sličan način: „*Tennessee Williams – Tennesseea Williamsa – Tennesseeem Williamsom, Frans Eemil Sillanpää [silanpe] – Fransa Eemila Sillanpäää*“ (2008: 210).

3. Neujednačenosti u literaturi

U literaturi dolazi do neujednačenosti opisa. Prema *Školskoj gramatici* (Ham, 2017.) i *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) pravilni su oblici *sudče* i *sudčev*. S druge strane, prema *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994.), kao i gramatici *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.) te *Školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.) i *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.) preporučuju se oblici *suče* i *sučev*.

Institutov *Hrvatski pravopis* (Jozić i dr., 2013.) dopušta dvojake oblike:

„Oblike imenica *predak*, *sudac* i *svetac* dopušteno je pisati i *preci*, *suci*, *sveci*.“ (Jozić i dr., 2013: 121)

„Posvojne pridjeve od imenica *sudac* i *svetac* dopušteno je pisati i *sučev* i *svečev*. Isto se pravilo odnosi i na izvedenice tih riječi.“ (Jozić i dr., 2013: 121)

Institutov *Hrvatski pravopis* (Jozić i dr., 2013.) također dopušta dvojake oblike kod imenica koje završavaju na *-dac* i *-tac*. Naime, kod učestalih višesložnih riječi, iz tradicijskih razloga i radi jezične jasnoće, dopušteno je izostavljanje suglasnika *t* i *d* u pismu, bez promjene u izgovoru:

„Kod iznimno čestih višesložnih riječi zbog tradicijskih je razloga i čistoće uporabe dopušteno i izostavljanje *t* i *d*: *deseci*, *dobici*, *dodaci*, *dohoci*, *dovršeci*, *gubici*, *imeci*, *izuzeci*, *izvaci*, *napici*, *nedostaci*, *ostaci*, *otpaci*, *počeci*, *podaci*, *postoci*, *probici*, *svršeci*, *trenuci*, *užici*, *zadaci*, *zgodici* te *želuci*. Isto se pravilo odnosi i na izvedenice od tih riječi, npr. *preostatak* – *preostaci*, *zaostatak* – *zaostaci*.“ (Jozić i dr., 2013: 121)

Slična je neujednačenost prisutna i kod pisanja riječi *liska* (prema *listak*). Prema *Školskom pravopisu* iz 2005. godine (Babić, Ham, Moguš), pravilan je oblik *liska*, dok *Školska gramatika* Sande Ham iz 2017. godine navodi oblik *listka* kao pravilan.

Razlike su također vidljive i u pisanju pridjeva izvedenog od riječi *aorist*. Prema Institutovu *Hrvatskom pravopisu*, kao i prema *Hrvatskom pravopisu* autora Babića, Finke i Moguša iz 1994. godine te *Školskoj gramatici* Sande Ham iz 2017. godine pravilan je oblik *aoristni*. Nasuprot tome, *Školski pravopis* (Babić, Ham, Moguš, 2005.) navodi da je pravilan oblik *aorisni*.

Normativne dvostrukosti i neujednačenosti koje se pojavljuju u hrvatskom jeziku mogu imati i pozitivne i negativne strane. S jedne strane, dopuštanje dvojakih oblika riječi poput *sudca* i *suca* smanjuje mogućnost grešaka i pruža veću fleksibilnost korisnicima jezika. No s druge strane, takva raznolikost može izazvati nesigurnost i nedoumice kod korisnika jezika, koji nisu uvijek sigurni koji je oblik upotrijebiti u određenom kontekstu te u istome tekstu dolazi do uporabe oba oblika.

4. Ispadanje glasova kao pravopisni problem

Istraživački dio ovoga rada izvršen je pomoću ankete koja je napravljena pomoću Google foruma. Anketa se sastojala od petnaest pitanja. Pitanja su bila fokusirana na gramatiku i pravopis hrvatskog jezika. Cilj ankete bio je ispitati razinu poznavanja hrvatskog pravopisa među ispitanicima te utvrditi koliko dosljedno primjenjuju gramatička pravila koja se odnose na ispadanje glasova.

Polazna pretpostavka bila je da će većina ispitanika imati dobro znanje hrvatskog pravopisa (pitanja od 1. do 10.). U drugom dijelu ankete (pitanja od 11. do 15.) cilj je bio istražiti koji se oblici riječi češće koriste u praksi, s obzirom na neujednačenost pravopisnih pravila u različitim izvorima i pravopisima.

U istraživanju pravopisnih pravila i primjera normativnost je potvrđena analizom već spomenutih pravopisnih izvora (pravopisa i gramatika). Svaki je primjer podržan normativnim potvrdama iz literature koja se odnosi na pravopis. Na taj se način osiguralo da svi navedeni primjeri budu u skladu s uspostavljenim normama i pravilima.

U anketi je sudjelovalo 76 ispitanika.

4.1. Rezultati istraživanja

Pitanja u anketi vezana za gramatiku/pravopis glasila su:

Prvo pitanje: Koji je oblik imenice pravilno napisan?

a) *poddioba*

b) *podioba*

Rezultati ankete pokazuju da je 61,8 % (47) ispitanika odgovorilo *poddioba*, a 38,2 % (29) ispitanika odgovorilo je *podioba*.

Prema rezultatima istraživanja može se zaključiti da većina ispitanika poznaje hrvatski pravopis jer su odabrali pravilan oblik riječi *poddioba* koji je propisan *Pravopisnim priručnikom* (Silić, Pranjković, 2004.). S druge strane, manji postotak ispitanika 38,2 %, odabrao je oblik *podioba*, koji nije u skladu s pravopisnom normom. Taj oblik može nastati zbog sklonosti pojednostavljivanja izgovora i pisanja u svakodnevnom jeziku, ali prema standardnim jezičnim pravilima nije pravilan. Razlika u odgovorima ukazuje na postojanje

određene nesigurnosti među govornicima u vezi s pravilnom upotrebom tog pravopisnog pravila.

Drugo pitanje: Koji je oblik riječi *metak* u množini pravilno napisan u sljedećoj rečenici?

a) Na stolu su ležali *metci*, uredno poslagani u red.

b) Na stolu su ležali *meci*, uredno poslagani u red.

Rezultati ankete pokazuju da je 50 % (38) ispitanika odgovorilo *metci*, a 50 % (38) ispitanika odgovorilo je *meci*.

Prema rezultatima istraživanja može se zaključiti da je jednak broj ispitanika (50 %) odabrao oba oblika: *metci* i *meci*. Međutim, prema normama navedenim u *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.), *Školskoj gramatici* (Ham, 2017.) i *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.), pravilan oblik u množini za riječ *metak* glasi *metci*. S druge strane, oblik *meci* nije u skladu s normom. Iako može biti uobičajen u svakodnevnom govoru ili kao rezultat pojednostavljenja izgovora, nije prihvaćen u standardnom pravopisu. Rezultati ankete ukazuju na postojanje varijacija u praksi, ali normativno pravilo jasno definira *metci* kao pravilan oblik.

Treće pitanje: Koji je pravilan oblik posvojnog pridjeva za naziv *UNESCO*?

a) *UNESCO-ov*

b) *UNESCO-v*

Rezultati ankete pokazuju da je 55,3 % (42) ispitanika odabralo *UNESCO-ov*, dok je 44,7 % (34) ispitanika odabralo *UNESCO-v*.

Prema rezultatima istraživanja može se zaključiti da je nešto veći postotak ispitanika (55,3 %) odabrao oblik *UNESCO-ov*, dok je 44,7 % ispitanika odabralo oblik *UNESCO-v*. Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) pravilan oblik posvojnog pridjeva za naziv *UNESCO* glasi *UNESCO-ov*.

Četvrto pitanje: Koji je oblik riječi pravilno napisan?

a) *hrvatština*

b) *hrvaština*

Rezultati ankete pokazuju da je 34,2 % (26) ispitanika odgovorilo *hrvatština*, a 65,8 % (50) ispitanika je odgovorilo *hrvaština*.

Prema rezultatima istraživanja većina ispitanika (65,8 %) odabrala je oblik *hrvaština*, dok je 34,2 % ispitanika odabralo oblik *hrvatština*. Prema *Glasovima i oblicima hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.), *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.) i *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994.) pravilan je oblik *hrvaština*. Većina ispitanika prepoznala je normativno pravilan oblik *hrvaština*, koji se koristi u standardnom jeziku. S druge strane, manji broj ispitanika odabrao je oblik *hrvatština* koji nije normativno prihvaćen. Iako se taj oblik može činiti logičnim zbog korijena *Hrvat*, pravopisna norma propisuje *hrvaština* kako bi se izbjegao teži suglasnički skup.

Peto pitanje: Koji je oblik riječi pravilno napisan?

a) Ona je *žalostna* zbog loših vijesti.

b) Ona je *žalosna* zbog loših vijesti.

Rezultati ankete pokazuju da je 5,3 % (4) ispitanika odgovorilo *žalostna*, a 94,7 % (72) ispitanika je odgovorilo *žalosna*.

Prema rezultatima istraživanja gotovo svi ispitanici (94,7 %) odabrali su oblik *žalosna*, dok je samo 5,3 % ispitanika odabralo oblik *žalostna*. Prema *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994.) i *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Silić, Pranjković, 2005.) pravilan je oblik *žalosna*. Rezultati ankete pokazuju da većina ispitanika točno prepoznaje normativno pravilan oblik *žalosna*, koji se koristi u standardnom hrvatskom jeziku. Taj je oblik pridjeva pravilno izveden od imenice *žalost*, gdje dolazi do pojednostavljenja pri tvorbi pridjeva radi lakšeg izgovora. S druge strane, oblik *žalostna*, iako se može činiti logičnim jer izravno dolazi od imenice *žalost*, nije u skladu s normama standardnog jezika. Visok postotak točnih odgovora upućuje na dobru jezičnu osviještenost među ispitanicima.

Šesto pitanje: Koji je pravilan oblik glagola *rasti* u sljedećoj rečenici?

a) U vrtu je *rastla* nova biljka.

b) U vrtu je *rasla* nova biljka.

Rezultati ankete pokazuju da je 100 % (76) ispitanika odgovorilo *rasla*.

Prema rezultatima istraživanja svi ispitanici (100 %) odabrali su oblik *rasla*, što ukazuje na jasno prepoznavanje pravilnog oblika. Prema *Glasovima i oblicima hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.), *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.) i *Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta* (Silić, Pranjković, 2005.) pravilan je oblik glagola *rasti* u ovoj rečenici *rasla*. Rezultati ankete potvrđuju da su ispitanici u potpunosti usklađeni s normativnim pravilima.

Sedmo pitanje: Koji je oblik riječi *kupalište* pravilno napisan?

a) *Kupalištni* vodič pruža informacije o svim dostupnim sadržajima na plaži.

b) *Kupališni* vodič pruža informacije o svim dostupnim sadržajima na plaži.

Rezultati ankete pokazuju da je 6,6 % (5) ispitanika odgovorilo *kupalištni*, a 93,4 % (71) ispitanika odgovorilo je *kupališni*.

Prema rezultatima istraživanja gotovo su svi ispitanici (93,4 %) odabrali oblik *kupališni*, dok je samo 6,6 % ispitanika odabralo oblik *kupalištni*. Prema *Glasovima i oblicima hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.) pravilan je oblik *kupališni*. Rezultati ankete pokazuju da većina ispitanika pravilno prepoznaje normativno pravilan oblik *kupališni*. Manji broj ispitanika koji je odabrao oblik *kupalištni* može biti zbunjen složenim suglasničkim skupovima, no taj oblik nije u skladu s pravilima hrvatske gramatike. Visoki postotak točnih odgovora ukazuje na dobru jezičnu osviještenost i poznavanje pravopisnih normi među ispitanicima.

Osmo pitanje: Odaberite pravilno napisan oblik pridjeva riječi *tvist*.

a) *tvistni*

b) *tvisni*

Rezultati ankete pokazuju da je 59,2 % (55) ispitanika odgovorilo *tvistni*, a 40,8 % (31) ispitanika je odgovorilo *tvisni*.

Prema rezultatima istraživanja većina ispitanika (59,2 %) odabrala je oblik *tvistni*, dok je 40,8 % ispitanika odabralo oblik *tvisni*. Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) i *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994.) pravilan je oblik *tvistni*. Rezultati ankete pokazuju da većina ispitanika prepoznaje pravilan oblik pridjeva izvedenog od imenice *tvist*. Prema pravilima suglasnik *t* ostaje očuvan u tvorbi pridjeva, stoga je pravilno *tvistni*, dok je oblik *tvisni* rezultat nepravilnog ispuštanja tog suglasnika.

Deveto pitanje: Koji je oblik riječi pravilno napisan?

a) Tražim *najjeftiniji* način prijevoza.

b) Tražim *najeftiniji* način prijevoza.

Rezultati ankete pokazuju da je 92,1 % (70) ispitanika odgovorilo *najjeftiniji*, a 7,9 % (6) ispitanika odgovorilo je *najeftiniji*.

Prema rezultatima istraživanja gotovo svi ispitanici (92,1 %) odabrali su oblik *najjeftiniji*, dok je samo 7,9 % ispitanika odabralo oblik *najeftiniji*. Prema *Hrvatskom školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.), *Hrvatskom pravopisu* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008.) i *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.) pravilan je oblik *najjeftiniji*. Rezultati ankete jasno pokazuju da većina ispitanika prepoznaje normativno pravilan oblik *najjeftiniji*, što je u skladu s pravilima o tvorbi superlativa u hrvatskom jeziku.

Deseto pitanje: Koji je oblik riječi pravilno napisan?

a) Novi *izvannastavni* program je vrlo zanimljiv.

b) Novi *izvanastavni* program je vrlo zanimljiv.

Rezultati ankete pokazuju da je 84,2 % (64) ispitanika odgovorilo *izvannastavni*, a 15,8 % (12) ispitanika je odgovorilo *izvanastavni*.

Prema rezultatima istraživanja većina ispitanika (84,2 %) odabrala je oblik *izvannastavni*, dok je manjina ispitanika 15,8 % odabrala oblik *izvanastavni*. Prema *Hrvatskom školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.), *Hrvatskom pravopisu* (Badurina, Marković, Mićanović, 2008.), *Školskoj gramatici* (Ham, 2017.) i *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) pravilan je oblik *izvannastavni*. Manji broj ispitanika koji je odabrao oblik *izvanastavni* mogao je biti vođen pokušajem pojednostavljanja riječi, no prema pravopisnim pravilima taj oblik nije pravilan.

Jedanaesto pitanje: Koji biste oblik riječi *sudac* upotrijebili u sljedećoj rečenici?

a) *Sudče*, molim vas da razmotrite sve dokaze prije donošenja presude.

b) *Suče*, molim vas da razmotrite sve dokaze prije donošenja presude.

Rezultati ankete pokazuju da je 31,6 % (24) ispitanika odgovorilo *sudče*, a 68,4 % (52) ispitanika je odgovorilo *suče*.

Oba su oblika pravilna, ali preporučeni oblici variraju ovisno o izvoru:

- oblik *sudče* propisan je u *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) i *Školskoj gramatici* (Ham, 2017.)
- oblik *suče* propisan je u djelima *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Babić, Brozović, Škarić, Težak, 2007.), *Hrvatskom pravopisu* (Babić, Finka, Moguš, 1994.), *Školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.) i *Gramatici hrvatskoga jezika* (Težak, Babić, 2009.)

Rezultati pokazuju da je većina ispitanika odabrala oblik *suče*, što odgovara preporuci starijih jezičnih normi i pravopisa. Ipak, manji dio ispitanika prepoznao je oblik *sudče*, koji je također normativno pravilan prema novijim pravopisima i gramatikama. Ta situacija ukazuje na neujednačenost u normativnim pravilima, što može zbunjivati korisnike jezika. Razlike

između starijih i novijih pravopisnih preporuka vode do različitih preferencija među govornicima, što je vidljivo i u rezultatima ankete.

Dvanaesto pitanje: Koji biste oblik genitiva jednine imenice *listak* napisali?

a) Na stablu nije bilo ni *listka*.

b) Na stablu nije bilo ni *liska*.

Rezultati ankete pokazuju da je 67,1 % (51) ispitanika odgovorilo *listka*, a 32,9 % (25) ispitanika je odgovorilo *liska*.

Oba su oblika pravilna, no različiti izvori daju prednost jednom obliku nad drugim:

- oblik *listka* propisan je u *Školskoj gramatici* (Ham, 2017.)
- oblik *liska* propisan je u *Školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.).

Rezultati pokazuju da većina ispitanika preferira oblik *listka*, koji odgovara novijim pravopisnim normama, dok je manji dio ispitanika odabrao oblik *liska*, koji je također normativno pravilan prema starijem pravopisu. Ta situacija odražava postojanje dvostrukih normi u jezičnim pravilima, gdje razlike u preporukama mogu voditi do neujednačenosti u korištenju jezika.

Trinaesto pitanje: Koji biste oblik riječi *svetac* upotrijebili u sljedećoj rečenici?

a) Na stolu je ležala *svetčeva* knjiga.

b) Na stolu je ležala *svečeva* knjiga.

Rezultati ankete pokazuju da je 27,6 % (21) ispitanika odgovorilo *svetčeva*, a 72,4 % (55) ispitanika odgovorilo je *svečeva*.

Prema Institutovu *Hrvatskom pravopisu* (Jozić i dr., 2013.), oba su oblika pravilna. Međutim, drugi izvori preporučuju samo jedan od navedenih oblika:

- *Školska gramatika* (Ham, 2017.) preporučuje oblik *svetčeva*
- *Školski pravopis* (Babić, Ham, Moguš, 2005.) daje prednost obliku *svečeva*

Rezultati istraživanja pokazuju da se većina ispitanika opredijelila za oblik *svečeva*, što odražava preferenciju starijih pravopisnih normi. Manji postotak ispitanika koristi oblik *svetčeva*, koji je preporučen u novijim izvorima. Ta razlika u preporukama različitih pravopisnih normi može uzrokovati zbunjenost kod korisnika jezika. Različite preporuke ukazuju na postojanje jezične varijacije u pravilima o tvorbi posvojnih pridjeva, što može utjecati na dosljednost u pisanju.

Četnaesto pitanje: Koji biste oblik riječi upotrijebili u sljedećoj rečenici?

a) *Podatci* su temelj za daljnju analizu ovog istraživanja.

b) *Podaci* su temelj za daljnju analizu ovog istraživanja.

Rezultati ankete pokazuju da je 36,8 % (28) ispitanika odgovorilo *podatci*, a 63,2 % (48) ispitanika odgovorilo je *podaci*.

Prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) oba su oblika pravilna i mogu se koristiti ravnopravno.

Rezultati istraživanja ukazuju na veću sklonost ispitanika prema obliku *podaci*, koji se često koristi u svakodnevnom jeziku i službenim dokumentima. Oblik *podatci*, iako također pravilan prema navedenom pravopisu, koristi se rjeđe. Ta situacija pokazuje kako se jezične norme mogu prilagoditi ili promijeniti prema popularnosti i češćoj upotrebi određenih oblika, dok službena pravila još uvijek priznaju oba oblika kao pravilna.

Petnaesto pitanje: Koji biste oblik riječi *aorist* upotrijebili u sljedećoj rečenici?

a) *Aoristni* oblik glagola često zbunjuje učenike.

b) *Aorisni* oblik glagola često zbunjuje učenike.

Rezultati ankete pokazuju da je 43,4 % (33) ispitanika odgovorilo *aoristni*, a 56,6 % (43) ispitanika je odgovorilo *aorisni*.

Oba su oblika pravilna, ali različiti izvori daju prednost različitim varijantama:

- oblik *aoristni* smatra se pravilnim prema *Hrvatskom pravopisu* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Jozić i dr., 2013.) i *Školskoj gramatici* (Ham, 2017.)
- oblik *aorisni* smatra se pravilnim prema *Školskom pravopisu* (Babić, Ham, Moguš, 2005.).

Rezultati istraživanja ukazuju na veću sklonost prema obliku *aorisni*, koji je zastupljeniji u starijim pravopisnim normama. Ipak, oblik *aoristni* također je priznat i korišten prema novijim izvorima. Ta razlika u preporukama odražava prisutnost normativnih dvostrukosti u jeziku, što može dovesti do nesigurnosti kod korisnika koji nisu sigurni koji oblik koristiti. Različiti izvori pružaju različite preporuke, što može utjecati na dosljednost i jasnoću u pisanju.

Cjelokupni rezultati istraživanja pokazuju da je polazna pretpostavka bila točna. Većina ispitanika dobro poznaje hrvatski pravopis (pitanja od 1. do 10.). Rezultati drugog dijela ankete (pitanja od 11. do 15.) pokazuju da su oblici riječi u kojima glasovi *d* i *t* ispadaju češći u praksi. Većina ispitanika odgovorila je da koristi oblike *suče*, *svečeva*, *podaci* i *aorisni*, umjesto *sudče*, *svetčeva*, *podatci* i *aoristni*, dok je većina ispitanika u 12. pitanju odgovorila da koristi oblik riječi u kojem glas *t* ne ispada – *listka* umjesto *liska*. Rezultati ankete ukazuju na dinamičnost u primjeni pravopisnih pravila, gdje ispitanici često biraju oblike riječi koji su jednostavniji za izgovor i uobičajeniji u svakodnevnom jeziku.

5. Zaključak

Gubljenje glasova u hrvatskom jeziku, osobito suglasnika poput *d* i *t*, predstavlja složenu pravopisnu pojavu koja zahtijeva detaljno razumijevanje fonoloških, morfoloških i sintaktičkih pravila. Analiza te pojave pokazala je da se gubljenje glasova ne događa nasumično, već prema točno određenim pravilima koja su dio standardnog jezika. Međutim, unatoč jasno definiranim pravilima mnogi korisnici jezika suočavaju se s poteškoćama u njihovoj pravilnoj primjeni.

Rezultati ankete pokazali su da većina ispitanika dobro poznaje hrvatski pravopis, ali također otkrivaju potrebu za dodatnim obrazovanjem kako bi se pokrile praznine u znanju kod manjeg broja ispitanika. Također, razlike u pristupu toj problematici među autorima pravopisnih priručnika i lingvističkim stručnjacima ostavljaju prostor za unapređenje i standardizaciju pravopisnih pravila. Analizom teorijskih opisa i anketnim istraživanjem ovaj rad doprinosi boljem razumijevanju fenomena gubljenja glasova i njegova značenja za hrvatski pravopis. Rezultati upućuju na potrebu za kontinuiranim obrazovanjem i jačanjem jezične pismenosti, što će dugoročno pridonijeti očuvanju jezične norme i olakšati pravilno korištenje hrvatskog jezika u pismu.

Gubljenje glasova u hrvatskom jeziku ostaje problem i izazov koji zahtijeva pažnju i sustavni pristup kako bi se osiguralo njegovo pravilno razumijevanje i primjena u svakodnevnoj komunikaciji. Unapređenje jezične svijesti i pravopisne pismenosti trebalo bi biti prioritet u obrazovnom sustavu, što će dugoročno doprinijeti standardizaciji i stabilnosti hrvatskog jezika.

6. Popis literature

1. Babić, Stjepan; Brozović, Dalibor; Škarić, Ivo; Težak, Stjepko, 2007. *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika*, Nakladni zavod Globus d.o.o., Zagreb
2. Babić, Stjepan; Finka, Božidar; Moguš, Milan, 1994. *Hrvatski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb
3. Babić, Stjepan; Ham, Sanda; Moguš, Milan, 2005. *Hrvatski školski pravopis*, Školska knjiga, Zagreb
4. Badurina, Lada; Marković, Ivan; Mićanović, Krešimir, 2008. *Hrvatski pravopis*, Matica hrvatska, Zagreb
5. Barić, Eugenija i dr., 2005. *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb
6. Ham, Sanda, 2017. *Školska gramatika hrvatskoga jezika*, Školska Knjiga, Zagreb
7. Jojić, Ljiljana, 2004. *Pravopisni priručnik*, Novi Liber, Zagreb
8. Jozić, Željko, ur. i dr., 2013. *Hrvatski pravopis*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb
9. Silić, Josip; Pranjković, Ivo, 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Školska knjiga, Zagreb
10. Težak, Stjepko; Babić, Stjepan, 2009. *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb